

solum potest nos liberare, et rogatus facit, quando expedit nobis; haec enim conditio per se est inclusa in petitione, et ideo explicari non oportuit. Atque ita non est inconveniens, imo per se maxime decens, ut sicut in hac oratione prius petimus a Deo bona spiritualia, et postea liberationem ab spiritualibus malis, ita etiam postquam petivimus necessaria bona hujus vitae, petamus similiter liberationem a contrariis malis. Neque etiam obstat quod Lucas hanc petitionem prætermiserit, nam etiam omisit tertiam, licet sit distincta a duabus primis.

39. *Objectioni satisfit.* — *Evangelistæ verba in concordiam reducuntur.* — Quamvis ergo haec petitiones explicite factæ distinctæ sint, virtute quædam in aliis continentur, et ideo sine incommodo aliquæ omitti potuerunt, ut notavit August. in Ench., c. 413; ex narratione autem Matthæi certum est, omnes fuisse a Christo expresse traditas. Fieri vero potuit ut bis fuerit a Christo Domino haec doctrina tradita, semel juxta narrationem Matthæi, et iterum juxta Lucæ; neque enim oportuit eadem semper æque expresse et æque tradi, quod placuit Ruperto, estque probabile. Quamvis autem ponamus semel tantum eam tradidisse, credendum est eam simul, seu in eadem concione, et quasi uno contextu docuisse; alioqui fuisse haec forma non immediate, et integre a Christo composita, sed ab Evangelista Matthæo ex variis concionibus concinnata, quod dici non potest. Neque propterea Lucas reprehendi potest, eo quod alias particulas omiserit, quia neque illas excludit, seu additas fuisse negavit, nec tenebatur omnia integre referre. Et fortasse non sine mysterio et fructu id fecit, vel ut doceremur recogitare et intelligere quid singulæ petitiones virtute contineant, et quam connexionem inter se habeant, ut Augustinus indicavit; vel ut disceremus hanc orationem magis nobis esse datam propter docendas res, quas petere debemus, quam propter verba, ut Beda in Matthæum significavit.

40. *Particula Amen quid significet.* — *Primus modus explicandi an haec oratio dicatur in persona Ecclesiæ.* — Tandem addit Matthæus, Christum Dominum conclusisse hanc orationem illa particula *Amen*, de qua nonnulla tetigi in 3 tomo tertiae p., disp. 83, sect. 1, ubi dixi, licet alias significaciones habeat, tamen cum in fine orationis additur, significare consensionem et affectum ad orationem factam, quam significationem inter-

pretantur Patres, quos ibi retuli, per hoc verbum *fiat*. In hoc ergo sensu in praesenti sumitur. Hinc vero cogitare potest aliquis, hanc orationem per se, et ex vi suæ institutionis dicendam esse a pluribus, ab uno in persona aliorum, qui in fine assentient, dicendo *Amen*: hic est ecclesiasticus usus illius particulae, ut sumitur ex Paulo, 1 ad Cor. 14. Unde etiam cogitari potest, orationem illam non dici a fidelibus in persona propria, sed in persona Ecclesiæ; quod etiam videtur dicere D. Thomas 2. 2, q. 83, art. 16, ad 3; neutrum tamen verum est, in illo sensu intellecta illa particula, neque ex ea colligitur. Duobus ergo modis intelligi potest quod oratio illa dicatur in persona Ecclesiæ, objective scilicet vel subjective (ut ita brevitatis causa dicam); objective appello, quia fieri debet pro tota Ecclesia; et hoc est verum, et hoc modo vocatur a Cypriano haec oratio non privata, sed publica; et hoc solum intendit D. Thomas, ut art. 7, ad 4, clare explicuerat. Hoc tamen non obstat, quominus haec oratio ab unoquoque fideli in propria persona dicatur, quia singuli debemus pro omnibus orare.

41. Altero ergo modo intelligi potest, ut haec oratio proferatur in persona Ecclesiæ, quasi representative, et ministerialiter, quod voco subjective. Et hoc quidem potest esse verum, quando Ecclesia ita instituit, ut in Missa, et in Canonico officio. Non est tamen verum, si intelligitur id esse necessarium, aut esse ex institutione Christi: hoc enim nullo fundamento nititur. Quando enim Christus dixit, *sic ergo vos orabitis*, ad singulos locutus est, et ordinarium modum orandi private, et in propria persona docuit. Unde haec oratio facta ab existente in peccato mortali non magis habet ab Ecclesia vim aliquam, vel auctoritatem impetrandi, quam aliæ privatæ orationes ejusdem peccatoris. Neque aliud colligitur ex particula, *Amen*: non enim addita est, ut alter respondeat, sed ut ipsemet orans seipsum excitet, et quasi reflexione quadam affectum, ac desiderium suum omnibus petitionibus factis adjungat.

CAPUT IX.

DE ALIIS FORMULIS ORANDI AB ECCLESIA USITATIS.

1. *An oratio privata possit fieri vocaliter quacumque forma.* — *Officium et litanie B. Virginis.* — Quamvis in oratione omnino pri-

vata unusquisque possit uti, absque culpa, quacumque pia forma orandi, etiamsi auctoritate publica confecta non sit, dummodo vel per propriam scientiam, vel auctoritatem sufficientem et probabilem constet in tali forma orandi nihil vel sanæ doctrinæ repugnans, vel a religione alienum contineri, nihilominus securius et utilius est uti aliqua forma ab Ecclesia approbata, qualis est illa quæ habetur in officio Beate Mariae Virginis a Pio V approbato. In quo non solum officium Virginis, sed etiam multa alia officia, et orationes variæ continentur. Et idem est de quibuscumque precibus auctoritate pontificia approbatis extra illud officium, ut est litania Virginis Lauretanæ, quam Clemens VIII approbavit, etiam prohibendo usum aliarum, scilicet, publicum in Ecclesia, nam privatas orationes non prohibit.

2. *Ratio afferatur.* — *Quas orationes Episcopi, et superiores possint approbare.* — *Constantini oratio.* — Ratio autem clara est, quia per se malum non est uti determinata forma verborum, ut probat exemplum Orationis Dominicæ, et est per se evidens, quia in hoc nulla appareat deformitas, et potest habere multas utilitates, quales sunt scire quid pertendit sit, vitare multiloquium, excitare devotionem, et similia, quæ ex Patribus recte attigit Alex. Alens., 4 p., q. 26, memb. 3, art. 2, § 2. Aliunde vero non est prohibitum uti alia forma verborum, distincta ab illa quam Christus tradidit, ut supra, c. 4 hujus libri, ostensum est; ergo privatim uti liebit forma orandi per privatam scientiam satis cognita et examinata, publice vero forma approbata per Ecclesiam. Imo si usus non sit adeo publicus, ut sit universalis pro tota Ecclesia, sufficiet approbatio Episcopi, vel alterius legitimus superioris, quia hoc non inventur per canones prohibitum. Hic autem usus tam est antiquus, ut referat Euseb., lib. 4 de Vita Constantini, cap. 19, Constantimum omnes milites suos induxisse simul ad orandum die Dominicæ, eisque formulam precandi dedisse, quam c. 20 his verbis refert: *Te solum Deum agnoscimus, te regem profitemur, te adjutorem invocamus, per te victorias consecuti sumus, per te hostes superavimus, abs te et presentem felicitatem conseculos fatemur, et futuram adepturos speramus; tui omnes supplices sumus; abs te petimus, ut Constantinum imperatorem nostrum una cum piis ejus liberis quam diutissime nobis salvum et victorem conserves.* Ad hunc ergo modum, licitum per

se est uti forma verborum sufficienter examinata et probata, juxta exigentiam loci et personarum. Quando vero usus est pro tota Ecclesia, universalis etiam approbatio necessaria est. Hæc vero interdum esse potest per universalem traditionem et consensum, interdum vero per pontificiam auctoritatem, quæ in priori etiam modo non deest, quia vel expresse vel tacite consuetudinem approbat. Et tunc (quod in hujusmodi forma generali maxime necessarium est) non potest in hujusmodi orationibus contingere perniciosus error in fide, vel in moribus. Item de se possunt magis excitare devotionem et fiduciam ob Ecclesiæ auctoritatem. Neque in hoc ocurrat difficultas alicujus momeuti.

3. *Tres formulæ orandi, quæ maxime in usu sunt.* — Solum ad hujus materiae complementum libet pauca notare de tribus formulis orandi, quæ maxime sunt in usu Christianorum omnium in suis privatis orationibus præter Orationem Dominicam, quæ sunt Salutatio Angelica, ad quam spectat recitatio rosarii; antiphona ejusdem Virginis, quæ incipit *Salve Regina*. Tertio loco in rudimentis fidei solet poni Symbolum Apostolorum, sed illud non continent formam orandi, sed confitendi fidem, et ideo in materia de Fide potius tractandum est. Tertio ergo loco nos ponimus Litanias Virginis ac Sanctorum. De his ergo pauca dicimus propter haereticorum importunitatem. Cætera vero officia, vel orationes, aut ritus precandi, quæ habentur in dicto officio Pii V, sumpta fere sunt ex officio canonico Ecclesiæ, et eamdem cum illo proportionem servant in psalmis, hymnis, canticis, lectionibus, antiphonis, versibus, et orationibus; et ideo nihil hic dicere oportet, nam quæ libro sequenti dixerimus de officio canonico, cæteris similibus precatiōibus erunt communia.

4. *De Salutatione Angelica.* — *Salutatio Angelica duabus partibus constat.* — *Cur angelus in salutatione Marie nomen omisit.* — Duabus partibus haec oratio constat, scilicet salutatione ac laudatione Beatissimæ Virginis, et petitione ad eamdem proxime facta, quæ in Deum tandem refundatur, in quo genere compositionis haec oratio Dominicam imitatur, quod ad illius laudem et commendationem spectat. Prior pars tota ex Scriptura sumpta est, nam illa verba: *Ave gratia plena, Dominus tecum, Angeli sunt Virginem salutantis apud Lucam; nomen autem Maria, licet in ista salutatione ab Angelo non sit prolatum,*

constat ex Scriptura esse sumptum, meritoque ab Ecclesia fuisse illo loco interpositum. Tum quia non loquimur ad Mariam ita nobis praesentem, sicut aderat Angelo secum loquenti; tum etiam, ut ipso *Mariæ* nomine ad reverentiam, et devotionem excitemur, quod Angelo necessarium non erat. Quamvis etiam ille fortasse in salutatione nomen omisit, ut novum, et inusitatum, ac admirabile nomen gratiae Virginis imponeret, et ut proprium nomen in tempus magis opportunum reservaret. Nam paulo post adjunxit: *Ne timeas, Maria.* Verba autem illa: *Benedicta tu in mulieribus*, et ab Angelo, et ab Elisabeth dicta fuerunt non sine mysterio, ut illa consensione verborum Spiritus Sanctus utriusque salutationis auctor ostenderetur, ut Ambros., Beda, et alii, Lucæ 1, adnotarunt. Denique illa verba, quibus hæc prior pars absolvitur: *Et benedictus fructus ventris tui Jesus*, ab Elisabeth addita sunt, excepto *Jesus* nomine, quod ipsa proferre non poterat, quia nondum erat impositum, merito tamen Ecclesia illud expressit, tum quia nullum potuit esse nobis utilius, tum etiam quia *Mariæ* auribus nullum suavius insonat, ideoque nullum poterat esse aptius ad captandam Virginis benevolentiam, quod in omni oratione solet observari.

5. In prima orationis hujus parte omnia sunt ab *Spiritu Sancto* dicta. — Ex his ergo satis constat, nihil esse in hac parte hujus orationis, quod non sit ab *Spiritu Sancto* dictatum, et infallibilem veritatem contineat, atque ita ex hac parte nihil possunt haeretici calumniari, quod in hac oratione reprehendant. De sensu autem singulorum verborum non possumus hic ex professo tractare; nonnulla vero attigimus in 2 tom. tertiarie partis, tractando de annunciatione angelica, et de plenitudine gratiae Virginis, et latius tractantur ab Expositoribus Lucæ; et præter antiquos videri possunt Salmeron, Tolet., Maldonat. et Barradas.

6. An convenienter angelii verba usurpemus? — Hic solum potest a nobis interrogari, an illa verba, quæ illis locis et temporibus fuerunt accommodata, et decentissima ad salutandam Virginem, convenienter ab Ecclesia, et a nobis ad eumdem finem usurpentur. Neque enim haeretici objectionem hanc prætermiserunt, quia nos non sumus angeli, et nefas est velle salutare Virginem, quia illi fecerunt; hæc enim et similia refert Canisius, lib. 5 de *Deipara*, cap. 26, in fin. quibus sufficientissime respondet. Possumus autem nos

objicere, quia verbum *Ave* est deprecantis, et optantis pacem, vel salutem, unde vertitur *Salve*, aut *Pax tibi*, quod salutationis genus optime dirigitur ad viatorem, non tamen ita convenienter ad Beatum, quia summa pace et salute fruitur. Deinde ita D. Thomas, 3 p., quæst. 30, art. 3, Angelum sic salutasse Virginem, ut mentem ejus redderet attentam; hoc autem nobis necessarium non est, quia scimus non indigere excitatione nostra. Denique cætera verba, præsertim illa: *Dominus tecum*, fuerunt optantis, et deprecantis adventum Verbi in uterum Virginis, quod nos convenienter modo facere non possumus.

7. Satisfit objectioni. — Dicendum est, convenientissime ab Ecclesia illa verba usurpari ad Virginem salutandam. Quem morem antiquissimum in Ecclesia esse, ex his quæ in antiquis Patribus leguntur, manifestum est. Nam in liturgia Jacobi, sacerdos prius secrete salutat Virginem his verbis: *Ave, Maria, gratia plena: Dominus tecum; benedicta tu in mulieribus; benedictus fructus ventris tui*, quia Salvatorem peperisti animarum nostrorum. Deinde vero exclamat: *Præcipue sanctissimæ, immaculatae, super omnes benedictæ, etc., dignum est, ut te veram dicamus Deiparam*; et infra: *Tibi plene gratia, universa creatura congratulatur, gloria tibi, etc.* Unde Hesych. Jerosolymit., hom. 2 de Virgine: *Jure procul dubio (ait) omnis gratia animi lingua salutat Virginem, et Deiparam, ac pro viribus Gabrielem, principem Angelorum, imitatur dicens: Ave gratia plena; Dominus tecum.* Et respondendo ad objecta hoc facile declarabitur.

8. Verbum *Ave*. — Nam imprimis verbum *Ave*, etiam proprie verbi potuisset *Gaudie*; verbum autem gaudii valde accommodatum est ad salutandam Virginem cum Christo beatam, et ita interdum illa voce utitur Ecclesia in aliis antiphonis et orationibus ad Virginem. Hinc Basil., Seleuciae Episcopus, in orat. de Annunciatione Angelica: *Gabriel, inquit, a gaudio et gratia salutationem auspicatur.* Deinde etiam verbo *pacis* et *salutis* possumus salutare Virginem, non optando illi quod non habet, sed complacendo in eo quod habet, et quasi desiderando ut semper habeat, sicut desiderant Angeli beati in Deum conspicere. Præterea, licet salutando Virginem non excitemus illam, illo modo quo excitavit Angelus mediis sensibus corporis, excitamus tamen nos ipsis ad reverentiam, amorem et fiduciam, revocando in memoriam plenitudinem

gratiæ ejus, et singularem favorem, quo Deus illam prosequitur, et singularem ejus electionem inter omnes mulieres, ac denique (quod Elisabeth addit) commemorando, seu illi repræsentando benedictum fructum ventris ejus. Et præterea his eisdem verbis nostrum affectum ostendimus et Virgini propinquimus, ejus benevolentiam captando, quantum in nobis est; sunt ergo omnia verba illa ad Ecclesiæ usum aptissima, quamvis fortasse non omnino eadem ratione, neque ad eumdem effectum ab Angelo dicta fuerint; non est enim hoc necessarium, satisque est quod possint eamdem significationem retinere, sicut de verbo *Ave* jam constat. Dictio autem *Dominus tecum*, non fuit optantis, sed affirmantis de præsenti, quia non est sensus. *Dominus tecum*, id est, erit tecum, sed tecum est, seu in te excellenti modo habitat spiritualiter; nondum enim de corporali habitatione per Verbi conceptionem Angelus loquebatur, juxta probabiliorum expositionem; de cæteris autem verbis res clara est.

9. *Beata Virgo in celo orat pro nobis.* — *Beata Virgo cognoscit que nos oramus.* — Altera pars hujus orationis continet petitionem ad Virginem; supponit autem tota hæc oratio duo principia: unum est, Beatam Virginem in celo orare pro nobis, quod certum de fide est, et præter illa, quæ in communione Sanctis orandis, in 2 libro diximus, tractatum specialiter a nobis est de Beata Virginem in 2 tom., disp. 23, sect. 2 et 3. Secundum principium est, cognoscere Beatam Virginem, quæ nos hic oramus et petimus, quod etiam de Sanctis diximus in 2 lib., et in communione Beatis, in 1 p., et in peculiari de Virgine, in 2 tom., disp. 21, sect. 3. His autem consequens est, ut oratio debito modo ad Virginem facta, in singularem ejus venerationem et cultum cedat, quem et Deo et ipsi gratum esse, in eodem 2 tom., disp. 22, ostendimus. Ex his autem veritatibus fidei, manifestum est hanc posteriorem partem hujus orationis sanctissimam et purissimam esse, nam in ea in Virgine sanctitatem et dignitatem matris Dei, in nobis autem peccata et indigentiam recognoscimus. Postulamus autem intercessionem pro nobis, dum hic vivimus, maxime vero pro mortis articulo, ubi et divinum auxilium et piissimum matris subsidium maxime nobis necessarium erit.

10. *De rosario brevis digressio.* — *De rosario et corona Virginis.* — *Corona unde nomen habeat.* — Ex his orationibus dominica et an-

gelica, composita est illa celebris in Ecclesia orandi formula, quæ rosarium vel corona appellatur, quanquam hæc duo, licet in materia et forma similia sint, non sunt omniuno idem. Nam convenient quidem, quod utraque formula constat ex dictis orationibus, et quod inter denarias orationes angelicas semel dominica interponitur. Differunt tamen in numero, nam integrum rosarium centum quinquaginta salutationibus Virginis constat, interpositis, pro quindecim denariis, quindecim orationibus dominicis; corona vero constat septuaginta tribus *Ave*, et septem *Pater*, quæ a piis hominibus inventa creditur, in memoria et honorem totidem annorum, quos in hac vita Virginem vixisse probabile est. Et ideo vocata est corona hæc oratio, quia perfectum circulum vitæ Virginis repræsentat. At illa in rigore non intelligitur nomine *rosarii*, ac subinde ad illam non pertinent gratiae et favores in commendationem rosarii concessi a Pontificibus, ideoque licet sit pia devotio, non est tamen tam authentica.

11. *Rosarium cur dicatur psalterium Virginis.* — *Quando imponitur rosarium ad recitandum, quid intelligatur.* — Rosarium autem vocatum est psalterium Dominicæ nostræ, fortasse quia in numero salutationum imitatur numerum psalmorum, et ita nominatur in quadam Bulla Sixti IV, et creditur fuisse nomen impositum a B. Dominico. Nomen autem *rosarii* magis receptum est, et illo utuntur Clemens VII et Paulus III, et creditur esse antiquius; unde autem sumptum sit, explicat fuisse Navar., in dict. Enchir., in Miscellan. 1, 2, 3 et 19, ubi de nomine *rosarii* plura pie advertit et prosequitur, in quibus illa maxime notanda sunt, quæ ad intelligendas pontificias Bullas, in quibus gratiae vel indulgentiae pro recitantibus rosarium conceduntur, vel etiam ad judicandum de obligatione, quæ nascitur vel ex voto recitandi rosarium, vel ex poenitentia imposita nomine rosarii, vel ex causa simili, utilia fuerint. Est enim advertendum hoc rosarium consuetudine divisum esse in tres partes, quarum singulæ quinquaginta salutationibus et quinque dominicis orationibus constant, et unaquæque etiam solet rosarium appellari, licet saepe vocetur tertia pars rosarii, sicut e converso psalterium ipsum interdum absolute vocatur rosarium, saepe vero additur integrum rosarium. Quando ergo expresse nominatur integrum vel totum rosarium, clarum est non satisfieri per tertiam partem, sicut etiam quando nominatur

psalterium Virginis, quia hoc nomen nullo modo accommodatur tertiae parti rosarii, ut ex usu et ex ratione supra declarata constat. Similiter quando e converso exprimitur tertia pars rosarii, sublata est ambiguitas. Dubium vero nascitur, quando rosarium absolute nominatur; et rationes dubitandi sunt faciles ex dictis. Mihi tamen placet quod Navarrus sentit, interpretandum esse de tertia parte rosarii, tum quia hanc significationem obtinuit usus, fortasse quia pauci sunt qui psalterium integrum quotidie dicant; tum etiam quia hoc modo amplificantur favores et restringuntur onera; nam si rosarium in pœnitentiam imponitur, explicamus cum minori gravamine; si vero indulgentiae vel gratia conceditur dicenti rosarium, sic etiam ampliatur, et utrumque est juris regulis consuetaneum. Et hoc confirmant aliae conjecturæ et testimonia, quæ Navar. in d. Misc. 19 adducit.

12. *Rosarium est pia forma orandi.* — De hac ergo forma orandi, quod pia et sancta sit, et ad omnes effectus orationis aptissima, ac denique sine macula, nullus Catholicus dubitare potest. Nam imprimis partes, ex quibus constat, Deo gratissimæ sunt, ut ex superioribus constat, et late prosequitur Navar., d. Enchir., c. 19, n. 100, usque ad 188. Deinde est compositio prudens, et apta ad excitandam devotionem, nulliusque superstitionis ac deformitatis argui potest, quia non prescribitur ille numerus tanquam per se habens aliquam virtutem, nec putatur ita necessarius, ut sit per se malum aliiquid addere vel detrahere, sed proponitur ut quædam accommodata mensura ad orandum, et cum quadam varietate, quæ levet fastidium. Praeter imitationem psalterii, et alias mysticas rationes, quæ ibi considerari possunt, accedit, quod hæc devotio antiquitate et universali acceptatione roborata est. Nam quoad antiquitatem, tanta est, ut ejus initium ignoretur; licet enim multi credant incepisse a B. Dominico, per divinam revelationem (quod est pium et probabile, et non parum antiquum), tamen alii dicunt, tempore Leonis IV jam fuisse in usu¹. Alii ex Beda referunt, jam suo tempore consuetudinem hanc fuisse antiquam. Alii denique etiam usque ad tempora Apostolorum referunt, quod magis incertum est. Illud profecto certius, orationem hanc multis prodigiis, miraculis et revelationibus fuisse comprobata, ut in Historiis Dominicanorum, et

¹ Villeg., in Exaltatione S. Crucis, 14 sept.

in variis libris de Rosario, Petrus Alanus de Rupe, Albertus, et alii referunt; ac denique auctoritate multorum Pontificum approbata est, confirmingo confraternitatem rosarii, et varias indulgentias concedendo, ut late refert Navar. per varia Miscellan. Nunc sufficit nobis commemorare, quod Pius V, in Bulla quædam dixit, inventum hoc ab Spiritu Sancto fuisse.

13. *Varias ob causas recitari rosarium.* — De modo autem recitandi videri potest Canisius, lib. de Deipara, c. 3, versus finem, et in toto illo capite Salutationem Angelicam defendit, et in l. 5, cap. 26, nonnulla nota de rosario, plura Navarrus. Nobis vero circa hanc orationem in specie, præter ea quæ generalia sunt, nihil fere novum occurrit addendum: duobus enim modis recitari potest, scilicet, vel voluntaria devotione, vel ex aliqua obligatione voti, penitentiae, vel ad lucrandam indulgentiam. Quando sine obligatione recitatur, nulla hic intervenit specialis obligatio in modo recitandi rosarium, præter eam quæ generaliter de oratione vocali explicata est, quia in nullo jure vel ratione fundari potest. Quando vero ex obligatione imponitur recitatio rosarii, per se solum additur obligatio actus quoad exercitium, ut sic dicam; et ideo etiam tunc nullus specialis modus est necessarius, nisi in ipso præcepto vel rescripto exprimatur, vel a vovente specialiter intendatur; ut verbi gratia, licet quis voveat recitare rosarium, non tenetur flexis genibus, vel in ecclesia recitare, nisi hujusmodi circumstantias sub voto expresse comprehendenter; idem de pœnitentia injuncta, et similibus. Cætera de hoc modo videri possunt in Navarro, Miscell. 23, 24 et sequentibus.

14. *An rosarium ex obligatione possit cum alio alternatim recitari?* — Sed queret aliquis an in his casibus possit cum socio recitari alternatim dicendo *Ave*, et in fine denarii simul Orationem Dominicam. Hic enim modus in voluntaria recitatione servari potest; habere enim potest laudabilem et congruentem rationem, ut pie notat Navar., Miscell. 32, affirmans sèpissime solitum fuisse hoc modo recitare rosarium, quod et alii viri religiosi faciunt. An vero hic modus sufficiat ad implendam obligationem, quæ per votum, pœnitentiam et cætera, de dicendo rosario simpliciter imposta est, aliqui dubitant. Idem autem Navarrus indubitanter affirmit in dicto Miscell. 32, et cap. 10 ejusdem Enchir.,

n. 19 et sequentibus; eamdem sententiam appareat in hoc ulla difficultas, neque ex vi consuetudinis aut constitutionis constat ita esse conjungendas illas orationes, ut nulla temporis mora interponatur.

16. *Recitare rosarium mysteria meditando an sit necessarium.* — Præterea inquire potest an expediat recitare rosarium, meditando mysteria vitæ, mortis et resurrectionis Domini. De quo multa dicit Navarr., 20 Miscel. et sequentibus. Breviter autem dico, hunc modum attentionis vel devotionis non esse necessarium ad implendam obligationem, si quis eam habeat dicendi rosarium, nisi ex peculiari voto quispiam ad id se obligarit. Nam quod tale votum fieri possit, et sit validum, dubium non est; secluso autem tali voto, modus ille non est de substantia rosarii, quatenus est oratio vocalis legitime et sancte facta; non est ergo necessarius. Secundo, certum est illum modum esse pius et utile, non tamen esse omnium optimum, neque omnibus recitantibus rosarium accommodatum, aut imponendum. Primum patet, quia recitari potest cum altiori contemplatione et simpliciori unione ad Deum. Secundum vero, quia multi sunt rustici et incapaces illius modi, alii vero utilius circa rem unam, quam circa multiplicia mysteria meditabuntur. Tertio, existimo, frequenter non expedire simul cum oratione vocali singulorum denariorum meditationem singulorum mysteriorum adjungere, quia regulariter non fiet sine aliqua confusione aut distractione. Et ideo utilius erit, dum Angelica aut Dominica orationes dicuntur, attendere vel ad Deum ipsum, vel ad Virginis excellentiam, vel ad ea quæ per voces significantur. Postea vero finitis singulis denariis, paulum sistere in meditatione alicujus mysterii ordine usitato. Sic enim facilius colligitur mens ad id quod intendit, et major devotio excitabitur quæ est præcipiūs orationis fructus.

17. *An possit pluribus titulis satisfieri, recitato semel rosario in die.* — Tandem querit Navar., in Miscel. 27, an qui tenetur pluribus titulis, voti, præcepti superioris et confessoris, vel ad indulgentiam lucrandam, eodem die dicere rosarium, satisfaciat omnibus obligationibus semel dicendo, sicut satisfacit una missa multis obligationibus simul occurrentibus, et uno jejunio similiter. Respondet autem Navarrus simpliciter negando; probationes vero quas adducit, non sunt admodum probabiles, nec solutiones rationum in contrarium; nam ad illud de jejunio respondet, ideo id esse, quia est obligatio talis diei, et